

Д. Л. Антонецька
студ. IV курсу
спеціальність «Економіка»
Науковий керівник: к. е. н., доц. В. В. Бутенко

ЕТАПИ СТАНОВЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Фінансова система України за свою історію пройшла складний шлях розвитку, позначений як періодами стрімкого зростання, так і епохами глибоких криз. Розуміння етапів становлення та еволюції фінансової системи є ключовим для усвідомлення сучасних викликів та перспектив її розвитку. Це дослідження має на меті дослідити основні етапи становлення та розвитку фінансової системи України, проаналізувати ключові фактори, що вплинули на її трансформацію, та окреслити перспективи її подальшого вдосконалення.

Розглянемо наступні основні етапи становлення фінансової системи України.

1 етап. Ранні етапи розвитку фінансової системи України (до 1917 року)

Виникнення фінансової системи України сягає коренів у часи Київської Русі. У цей період формувалися перші державні фінанси, розвивалася система оподаткування, з'являлися перші грошові знаки. Після монгольської навали та розпаду Київської Русі розвиток фінансової системи був сповільнений. Зростання козацької держави у XVI–XVII століттях супроводжувалося становленням нової фінансової системи. Гетьманська держава мала власну скарбницю, систему оподаткування, митні збори. Важливим етапом у розвитку фінансової системи України стало приєднання українських земель до Російської імперії у XVIII столітті. Російська імперія запровадила свою фінансову систему на українських територіях, що призвело до значних змін у структурі та функціонуванні фінансів [1].

2 етап. Фінансова система радянської України (1917–1991)

Жовтнева революція 1917 року та встановлення радянської влади призвели до радикальних змін у фінансовій системі України. Була скасована приватна власність на засоби виробництва, запроваджена централізована планова економіка. Фінансова система стала інструментом державного управління економікою. Радянська фінансова система мала жорстку централізовану структуру. Вона складалася з державного бюджету, банківської системи, системи державного кредитування та інших елементів. Радянська модель фінансової системи мала як свої плюси, так і мінуси. З одного боку, вона забезпечувала мобілізацію ресурсів для розвитку планової економіки. З іншого боку, вона не стимулювала приватну ініціативу та гнучкість економіки [2].

3 етап. Становлення фінансової системи незалежної України (1991–2004)

Здобуття Україною незалежності у 1991 році відкрило нову сторінку в історії її фінансової системи. Почався процес переходу від планової до ринкової економіки. Одним із перших кроків на шляху до ринкової економіки стала лібералізація цін, яка розпочалася у 1991 році. Цей процес мав на меті усунути дефіцит

товарів та стимулювати виробництво. Однак, лібералізація цін призвела до гіперінфляції, яка досягла свого піку у 1993 році, коли рівень інфляції становив 10 000 % на місяць. Це негативно вплинуло на заощадження населення, дестабілізувало економіку та ускладнило ведення бізнесу [3].

Введення гривні стало ключовим фактором для розвитку ринкової економіки та інтеграції України до світового фінансового простору.

Важливим кроком у реформуванні фінансової системи стало створення дворівневої банківської системи у 1991 році. Ця система складається з:

- Національного банку України (НБУ), який виконує функції центрального банку.
- Комерційних банків, які надають фінансові послуги населенню та юридичним особам.

Створення дворівневої банківської системи сприяло: збільшенню конкуренції на банківському ринку; покращенню доступу до фінансових послуг; підвищенню ефективності банківської системи.

Здобуття Україною незалежності створило передумови для розвитку фондового ринку. Перші біржі та фондові індекси з'явилися вже у 1991 році. Однак, на ранніх стадіях розвитку фондовий ринок України був недосконалим та обмеженим. Обсяги торгів були невеликими, а інформаційна прозорість не на належному рівні.

Сучасна фінансова система України [2; 4] характеризується такими основними рисами:

- багаторівнева банківська система на чолі з національним банком України;
- розвинений фондовий ринок, що дозволяє залучати інвестиції для розвитку бізнесу;
- страховий ринок, що пропонує широкий спектр страхових послуг;
- система державного управління фінансами, яка забезпечує формування та виконання державного бюджету.

Однак, фінансова система України має ряд проблем, що потребують вирішення:

- залежність від зовнішніх запозичень. Україна має значний державний борг, що робить її фінансову систему вразливою до зовнішніх впливів;
- високий рівень банківської заборгованості. Це обмежує можливості банків кредитувати економіку;
- недостатній розвиток інклюзивної фінанси. Велика частина населення України не має доступу до необхідних фінансових послуг;
- слабка розвиненість фінансових інструментів. Український фінансовий ринок пропонує обмежений набір фінансових інструментів для залучення інвестицій.

Для подальшого розвитку фінансової системи України необхідно: зменшити залежність від зовнішніх запозичень шляхом проведення структурних реформ економіки та підвищення рівня державних доходів; знизити рівень банківської заборгованості шляхом реструктуризації боргів та покращення бізнес-клімату; розширювати та поглиблювати фінансові інструменти, щоб зробити український фінансовий ринок більш привабливим для інвесторів; інтегрувати фінансову систему України до європейської та світової фінансових систем, що сприятиме підвищенню її конкурентоспроможності та стійкості.

Фінансова система України пройшла довгий та складний шлях розвитку. Вона зазнала значних трансформацій, зумовлених політичними, економічними та соціальними факторами. На сучасному етапі фінансова система України має як досягнення, так і проблеми, що потребують вирішення. Від ефективності реформ фінансової системи залежить розвиток економіки України та її інтеграція до світового фінансового простору.

Список використаної літератури

1. Серета А. М. Становлення та розвиток фінансової системи за доби Центральної Ради. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2009. № 2. С. 21–27. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2009/urist-2-2009/files/law-2009-2_4.pdf (дата звернення: 15.04.2024).
2. Ревегук В. Я. Фінансові системи України в 1917–1921 роках : історичний контекст. *Історична пам'ять*. 2012. С. 100–110. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LIN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=

ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Ip_2012_2_12 (дата звернення: 16.04.2024).

3. Леоненко П. М., Федосов В. М., Юхименко П. І. Основні етапи розвитку фінансової науки: методологія проблеми. *Теорія та історія фінансів*. 2017. С. 55–74. URL: https://finukr.org.ua/?page_id=723&aid=4412 (дата звернення: 16.04.2024).
4. Коваленко О., Заплатинський М. Фінансова політика формування трудового потенціалу України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2020. Вип. 43. С. 81–93. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/3020/3247> (дата звернення: 16.04.2024).